

ARTUR JABŁOŃSKI

Etniczność i narodowość w edukacji międzykulturowej **Wejherowo, 17–18 czerwca 2019 roku**

Ogólnopolska konferencja zatytułowana *Etniczność i narodowość w edukacji międzykulturowej*, która odbyła się w dniach 17–18 czerwca 2019 r. w Wejherowie, zorganizowana została przez Zakład Pedagogiki Ogólnej Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego, Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie, Prywatną Szkołę Podstawową NajaSzkòła w Wejherowie oraz Stowarzyszenie Wspierania Edukacji Międzykulturowej. Patronat nad tym wydarzeniem przyjęli Zespół Pedagogiki Kultury i Edukacji Międzykulturowej przy KNP PAN i Instytut Kaszubski w Gdańsku. Dzięki patronatowi medialnemu Radia Kaszëbë obszerne fragmenty wystąpień i dyskusji wokół wygłoszonych referatów dotarły do słuchaczy tej dwujęzycznej rozgłośni na Pomorzu oraz umieszczone zostały na stronie internetowej radia.

Celem naukowego spotkania w Wejherowie było przyjrzenie się wielokulturowej naturze świata, którego immanentną i niezbywalną składową są wspólnoty etniczne i narodowe, społeczności językowe i grupy religijne, i próba odpowiedzi na szereg pytań:

- Czy wielokulturowa natura świata – i tego odległego, i tego bliskiego – wymusza konieczność ciągłego porządkowania i ciągłego negocjowania znaczeń, rozwiązywania problemów i konfliktów?
- Czy wspólne życie to wspólne i ciągłe układanie się w czasowym negocjowaniu różnicy kulturowej, czy też negocjowanie wspólnego życia przez różnicę kulturą?
- Jaki wpływ na takie porządkowanie mają politycy, naukowcy, ekonomiści i ci, którzy w swych rękach skupiają – mniejszą lub większą – władzę nad człowiekiem i światem?
- Jeśli etniczność i narodowość, jako konstrukty teoretyczne i polityczne, tworzą wielo- i międzykulturowość, które chcemy rozumieć jako część kultury w ogóle, to jakie konteksty społeczne, kulturowe, naukowe, polityczne czy ekonomiczne decydują o tym, który wskaźnik (wymiar,

cecha) etniczności i narodowości zyskuje przewagę nad innymi, i tym samym decyduje o kondycji społeczno-politycznej wybranych osób i grup?

- Czy tym, co przesądza o losach człowieka i wspólnoty, może być język, religia bądź wyznanie, a jeszcze innym razem nabyty status migranta bądź uchodźcy?
- Który z wyznaczników określających kondycję społeczno-polityczną jest tym prymarnym, waloryzującym tożsamość jednostek i grup społecznych i zawsze w jakiś sposób przesądza o ich losach?
- Jak postrzegać etniczność i narodowość – jeszcze szerzej tożsamość – w kontekście edukacji regionalnej, kulturowej, wielokulturowej i międzykulturowej?

Na konferencję przyjechali uczeni z kilku ośrodków uniwersyteckich w Polsce i zagranicą, by zaprezentować swoje rozważania i przemyślenia na wiodący temat.

Doc. PhDr. Irena Bogoczová z Uniwersytetu w Ostrawie opowiedziała o Polakach za Olzą w kontekście wielokulturowości i wielojęzycznej codzienności. Doc. PaedDr. Jana Raclavská, także z Uniwersytetu w Ostrawie, o Polakach za Olzą mówiła w perspektywie historycznej. PD Dr. Thomas Menzel z Serbskiego Instytutu w Budziszynie dzielił się wiedzą o socjolingwistycznych warunkach przetrwania języków serbołużyckich po 1945 r. i zastanawiał się nad tym: co dziś mają Łużyczanie, a czego nie mają Kaszubi? Lic. Maciej Bandur z Uniwersytetu w Lejdzie prowadził rozważania o piśmie jako znaku wspólnoty etnicznej na przykładzie Kaszubów, natomiast dr Artur Jabłoński z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach postulował, by w dyskursie naukowym nie stawiać przymiotnika „regionalny” przy języku kaszubskim. W dyskusji uczestniczył także Ph.Dr. Motoki Nomachi, językoznawca z Uniwersytetu w Hokkaido.

Problematyka funkcjonowania społeczności na pograniczu polsko-czeskim została szeroko ukazana przez reprezentantki cieszyńskiego Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Dr hab. Anna Szafrńska, prof. UŚ, przedstawiła problematykę *Swojego-innego sąsiada w opiniach studentów na przykładzie relacji między Polakami i Czechami w regionie Śląska Cieszyńskiego*, prof. dr hab. Alina Szczurek-Boruta omówiła wyniki badań dynamiki kształtowania się poczucia tożsamości młodzieży na pograniczu polsko-czeskim, dr hab. Aniela Różańska, prof. UŚ skoncentrowała się na relacjach międzyosobowych będących wyznacznikiem kondycji wielokulturowych wspólnot. Z kolei dr Gabriela Piechniczek-Ogierman za-

prezentowała raport z badań nt. *Poczucie tożsamości młodzieży i jego uwarunkowania w miejskim środowisku lokalnym*.

Kolejni uczestnicy konferencji podjęli w swoich wystąpieniach rozważania o tożsamości, rodzinie i edukacji: tożsamości rodziny żydowskiej, jej tradycji i codzienności (dr Joanna Cukras-Stelągowska, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu); tożsamości etnicznej i narodowej wobec paradygmatu narodu jako wspólnoty obywatelskiej oraz wyzwania i zadania, jakie stają w tym kontekście przed edukacją międzykulturową i regionalną (dr hab. Krystyna M. Błeszyńska, prof. SGGW, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie); dzieciństwie w kulturach bliskich i dalekich z perspektywy cudzoziemców z różnych części świata (dr Anna Młynarczuk-Sokołowska, Uniwersytet w Białymstoku). Dr hab. Tomasz Gmerek z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu analizował podręczniki dla dzieci z mniejszości tubylczych używanych w edukacji etnicznej.

Ważne głosy, w kontekście podejmowanej na konferencji tematyki, przedstawili uczeni związani ze środowiskiem gospodarzy konferencji Uniwersytetem Gdańskim. Prof. dr hab. Tomasz Szkudlarek przedstawił referat np. *Dekonstrukcja, postkolonializm i edukacja międzykulturowa – historia nadziei i rola rozpaczy*; dr hab. Monika Mazurek skupiła się na edukacji mniejszości narodowych/etnicznych jako projekcie tożsamościowym; dr hab. Ewa Rodziejewicz poruszyła temat „Sztuka myślenia” jako zobowiązanie edukacji „pomiędzy–kulturowej”; dr hab. Maria Szczepka-Pustkowska, prof. UG mówiła o filozofowaniu z dziećmi po kaszubsku; dr Adela Kożyczkowska przedstawiła dwujęzyczność jako projekt edukacyjny; dr Sylwester Ziela ukazał zagadnienie rasistowskiego nacjonalizmu w kontekście zjawiska wielokulturowości. Swoje wystąpienia przedstawili także liczni doktoranci z Uniwersytetu Gdańskiego i Akademii Pomorskiej w Słupsku oraz pedagodzy i nauczyciele praktycy ze szkół w Wejherowie i Redzie. Z większością wygłoszonych na konferencji referatów będzie można zapoznać się w przygotowywanej publikacji.

Organizatorzy konferencji pieczołowicie zadbali o to, by miejsce i otoczenie obrad korespondowało z problematyką konferencji. Siedziba Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej, piękny pałac Przebendowskich-Keyserlingów położony w wejherowskim parku Miejskim im. Aleksandra Majkowskiego, była miejscem obrad pierwszego dnia konferencji. Organizatorzy zaplanowali także w tym dniu spacer ulicami Wejherowa, który poprowadził mgr inż. Jarosław Ellwart, autor licznych przewodników po Kaszubach i całym Pomorzu, zabierając uczestników konferencji szlakiem „kaszubskich

nót” wiodącym niemal przez całe stare miasto wzniesione w 1650 r. z woli wojewody pomorskiego Jakuba Wejhera.

W drugim dniu uczestnicy konferencji mieli okazję do poznania specyfiki funkcjonowania kaszubskiej Prywatnej Dwujęzycznej Szkoły Podstawowej NajaSzkòła w Wejherowie. Nauczyciele tej, powstałej w 2017 r., placówki realizują model edukacyjny w kaszubskiej przestrzeni kulturowej, pozwalający poznać własne korzenie, uzyskać klucz do unikatowej kultury i języka kaszubskiego, a jednocześnie zdobyć klucze do innych kultur i języków. Od najmłodszych klas w NajiSzkòle nauczany jest bowiem – oprócz kaszubskiego i polskiego – również język angielski i niemiecki. W młodszych klasach ów model zawiera elementy pedagogiki Montessori, a w starszych daje możliwość uzyskania ważnych kompetencji XXI w., takich jak kreatywność, myślenie krytyczne, współpraca w grupie, zarządzanie informacją, rozumienie mediów, korzystanie z technologii informacyjno-komunikacyjnej. Nauczyciele NajiSzkòle dbają także o rozwój praktycznych umiejętności u uczniów. Samodzielne zbieranie informacji, sztuka prezentacji, wyrażanie własnej opinii, twórcze myślenie, praca w środowisku chmury komputerowej, programowanie czy sprawne pisanie tekstów na różne tematy odbywa się też przy wykorzystaniu technologii – tabletów, smartfonów i laptopów. W NajiSzkòle ważne jest, by wykorzystać naturalną ciekawość uczniów i sprawić, by była ona sojusznikiem nauczyciela podczas lekcji.

Konferencja w Wejherowie była również okazją do przypomnienia dorobku naukowego dr. hab. Kazimierza Kossak-Główczewskiego, emerytowanego kierownika Zakładu Pedagogiki Ogólnej w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego, współtwórcy i przez wiele lat kierownika pierwszych w Polsce Podyplomowych Studiów Edukacji Regionalnej i Alternatywnej. Benefis Profesora, na którym laudację wygłosiły dr hab. Anna Szafrńska, prof. UŚ i dr hab. Aniela Różańska, prof. UŚ, a wiele ciepłych słów pod adresem Jubilata skierował dr hab. Piotr Petrykowski, prof. UMK z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, połączono z promocją książki przygotowanej przez dr hab. Marię Szczepką-Pustkowską, prof. UG, i dr Adelę Kożyczkowską z tytułowanej *Edukacja kaszubska. Antologia tekstów*, będącej zbiorem artykułów dr. hab. Kazimierza Kossak-Główczewskiego, które były publikowane od lat 90. ubiegłego wieku w licznych czasopismach i pracach zbiorowych, i których tematyka dotyczyła edukacji kaszubskiej.